

характер, і їх реалізація можлива лише на основі цільових комплексних програм [5, с. 82].

Висновки. Розроблення стратегії – це трудомісткий та тривалий процес. Сьогодні необхідно розробляти планування у зв'язці коротко-, середньо- та довгострокових цілей розвитку, сполучати перспективні ідеї та цілі розвитку підприємства з його поточним плануванням на рік. На середньостроковому рівні планування (3–5 років) якісні довгострокові стратегічні орієнтири трансформуються в укрупнені фінансові (індикативні), а на оперативному (річному) рівні – в деталізовані показники розвитку.

Таким чином, визначення в стратегії – головний момент стратегічного планування. Усі стратегії, які компанія використовує у своїй діяльності, є різними модифікаціями декількох базових стратегій. Остаточним моментом кінцевого вибору є аналіз і оцінка альтернативних варіантів. Необхідно обрати таку стратегію, яка б не вирішувала поточні завдання, а забезпечувала максимально ефективну роботу організації в майбутньому. Обрана стратегія повинна бути досконало вивчена, потрібно також враховувати всі фактори впливу на неї.

Список використаних джерел:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Пер. с англ. М.: Экономика, 2005. 285 с.
2. Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент: Учебник. М.: Гардарики, 2008. 528 с.
3. Гончарова С.Ю. Стратегічне управління. Навчальний посібник. С.Ю. Гончарова, І. П. Отенко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2004. 164 с.
4. Забелин П.В., Моисеева Н.К. Основы стратегического управления: Учеб. пособ. М.: Маркетинг, 2007. 292 с.
5. Кирчанова Е. Формирование стратегии фирмы. М.: Финансы, 2005. 328 с.
6. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька. К. : Знання, 2006. 366 с.
7. Круглов М.И. Стратегическое управление корпорацией: Учебн. для вузов. М.: Русская деловая литература, 1998. 768 с.
8. Соловьева О. Стратегическое планирование. СПб: Питер, 2003. 347 с.
9. Томпсон А.А. и др. Стратегический менеджмент. М.: Банки и Биржи, Юнити, 2006. 328 с.
10. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.

УДК 330.16

Соколюк С.Ю.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності,
Уманський національний університет садівництва

КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕНЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ

Соколюк С.Ю. Категоріально-понятійний апарат досліджень гармонізації. У статті розкрито суть та зміст поняття гармонії та гармонізації. Виокремлено основні еколого-економічні чинники, що визначають гармонійний розвиток України. Розглянуто відображення сутності гармонізації в інших поняттях та розкрито зміст принципу «золотого перерізу».

Ключові слова: гармонія, гармонізація, розвиток, підприємство, оптимізація, зрівноваження, уніфікація.

Соколюк С.Ю. Категоріально-понятійний апарат досліджень гармонізації. В статті раскрыта суть и содержание понятия гармонии и гармонизации. Выделены основные эколого-экономические факторы, определяющие гармоничное развитие Украины. Рассмотрено отражение сущности гармонизации в других понятиях и раскрыто содержание принципа «золотого сечения».

Ключевые слова: гармония, гармонизация, развитие, предприятие, оптимизация, уравнивание, унификация.

Sokolyuk S.Yu. Categorical and conceptual apparatus of harmonization research. The article deals with the essence and content of the harmony and harmonization concepts. The main ecological and economic factors determining the harmonious development of Ukraine are determined. The reflection of the essence of harmonization in other concepts, the content of the principle of "golden section" is revealed.

Key words: harmony, harmonization, development, enterprise, optimization, balancing, unification.

Постановка проблеми. Розвиток економіки вимагає від ринкових суб'єктів оперативного реагування на зміну характеру взаємодії з контрагентами та ефективної адаптації до нових умов функціонування ринкової

системи. Ефективне економічне зростання є наслідком гармонійного рішення багатопланових задач. Ускладнення економічних процесів сприяють пошуку нових теорій та концепцій, що зумовлює появу нового поняття

тійного апарату. Необхідність використовувати нову термінологію, що є наслідком сучасних тенденцій розвитку ринкових відносин, повною мірою належить до поняття «гармонізація».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття сутності поняття гармонізації як економічної категорії дається в працях таких зарубіжних та вітчизняних науковців, як С.П. Бибики, Т.П. Берсенева, Д. Джонсон, М.П. Калиниченко, Є.П. Картузов, Г. Кунц, Г.М. Сюта, В.Л. Тамбовцев, Е. Фрімен, Д. Хан, К. Шоулз та інші. Однак питання розвитку гармонізації потребує подальшого дослідження з огляду на нові тенденції щодо забезпечення стійкого розвитку економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження категоріально-понятійного апарату гармонізації.

Виклад основного матеріалу. Діалектика інтересів гармонізації складна й неоднозначна. Сучасні тенденції суспільного прогресу не потребують жорсткої регламентації інтересів «від загального до одиничного» або навпаки, а спрямовані на їх гармонізацію, збіг, спільність, єдність, у тому числі на всіх рівнях управління підприємством.

Термін «гармонізація» походить від слова «гармонія» (грец. αρμονία – зв'язок, порядок; стрій, лад; злагода, згодженість, співрозмірність, стрункність) [1]. Поняття «гармонія» та «гармонізація» є в різних галузях науки, техніки, мистецтва, різних сферах побутового життя тощо. Так, термін «гармонія» в музиці включає низку значень: естетичне (приємна для слуху і доступна свідомості сукупність звуків), композиційне (об'єднання

звуків у співзвуччя в певній смисловій формі), музично-наукове (дисципліна, що вивчає звукову організацію). Термін «гармонізація» є також у сфері стандартизації. Гармонізація стандарту – це процес приведення його змісту у відповідність з іншим стандартом для забезпечення взаємозамінності продукції (послуг) [2].

З погляду сучасного тайм-менеджменту гармонізація (сукупність завдань) – це встановлення рівноваги, гармонії, балансу між завданнями схожого рівня пріоритетності, що однаково потребують виконання у визначений період. Здійснюється за допомогою свідомого керованого розподілу обмежених ресурсів (насамперед ресурсів часу), наприклад, у формі нормування частки витрат ресурсу на кожне конкретне завдання. У такому визначенні гармонізація є взаємодоповнюючим терміном до пріоритизації [3].

В юриспруденції використовується термін «гармонізація законодавства» – це процес цілеспрямованого зближення та узгодження нормативно-правових актів з метою досягнення несуперечливості законодавства, усунення юридичних колізій, дотримання міжнародних та національних правових стандартів [4].

Отже, гармонізація – це процес цілеспрямованого встановлення рівноваги, гармонії та балансу між відповідними процесами або предметами задля досягнення певної мети.

Найчастіше гармонізація розглядається науковцями як критерій успішності підприємства та напрям удосконалення діяльності з виконання певних робіт. Крім того, під гармонізацією розуміється така побудова будь-якого процесу або елементів, що забезпечують процес, що дає змогу досягати необхідного результату в межах встановлених пропорцій [5].

Досліджуючи сутність поняття «гармонізація», необхідно звернути увагу на те, що саме поняття «гармонія» має філософсько-естетичну основу. Словник В. Даля визначає гармонію як узгодженість, стрункність у поєднанні чого-небудь [6, с. 103]. Інше визначення гармонії звучить так: гармонія (грец. Harmonia – зв'язок, відповідність) – співзвуччя, згода, узгодженість частин у розчленованому цілому [7, с. 64].

Поняття «гармонізація» словники визначають як приведення чого-небудь у стан гармонії. Словник іншомовних слів з позиції економіки гармонізацію визначає як узгодження кон'юнктурних, фінансових, соціальних та зовнішньоекономічних заходів різних держав один з одним, яке може забезпечити продуктивну спільну економічну політику, нормалізацію суспільних відносин [8, с. 33].

Під час дослідження ринкової економіки на предмет наявності в ній ознак гармонії вченим вдалося встановити таку закономірність. Саме присутність узгодженості, стрункності (або порядку) в пропорціях складових частин бізнес-процесів значно посилює адаптаційні якості підприємства і забезпечує його успішний стійкий розвиток, а відсутність узгодженості і стрункності приводить до неефективного використання

Рис. 1. Еколого-економічні чинники, що визначають гармонійний розвиток України [10]

ресурсів підприємства, до розвалу бізнесу, занепаду тощо [9]. Гармонія в економіці – це її максимальна ефективність та стійкість, зрівноваженість її секторів.

Нині в нашій країні впроваджують у практику принципи сталого розвитку. Суть їх полягає в гармонізації економічних, соціальних і екологічних, насамперед природоохоронних, інтересів. Територія України має достатній потенціал сприятливих еколого-економічних факторів (рис. 1), реалізація яких через вдосконалення економічних, соціальних та екологічних механізмів визначатиме гармонійний розвиток держави.

В Україні стихійно формується система теоретичних і практичних засад гармонійного розвитку, яку потрібно систематизувати, доопрацювати, узгодити, затвердити і втілити на загальнодержавному рівні – у вигляді формування національної науково-теоретичної школи гармонійного розвитку.

Нині доволі досконало розроблено ресурсно-економічні (В.О. Шевчук, Л.Г. Мельник, Б.М. Данилишин, В.О. Паламарчук та ін.), географічні (Л.Г. Руденко та ін.), регіонально-економічні (І.М. Синякевич, Л.С. Гринів, В.А. Боков та ін.), соціальні (М.А. Дробноход та ін.), філософсько-теоретичні (М.А. Голубець, В.С. Крисаченко та ін.) засади переходу до гармонійного розвитку України.

Гармонійний розвиток – це складний багатфакторний процес. Щоб установити якісні та кількісні характеристики складного багаторівневого і багатфункціонального процесу гармонійного розвитку, його моделюють. Це дає змогу встановити альтернативні граничні рівні господарської ємності певних природних об'єктів, екосистем, регіонів біосфери, граничні антропогенні навантаження у певному часовому інтервалі.

Соціально-еколого-економічні стратегії переходу України до гармонійного розвитку визначаються пакетом офіційних документів, базовими серед яких є: Послання Президента України до Верховної Ради України «Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2010–2020 роки», Укази Президента «Про основні напрями земельної реформи», «Про стратегію подолання бідності», «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України» та ін., а також «Основні напрями державної політики України у сфері охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», затверджені Верховною Радою України від 05.03.1998 р.

Слід констатувати, що поняття гармонізації в економіці часто перетинаються з такими поняттями, як збалансованість, зрівноваженість, оптимізація, уніфікація (рис. 2).

Збалансованість – співвідношення взаємозумовлених частин, що забезпечує нормальне існування або функціонування будь-яких явищ чи процесів.

Синонімом збалансування може бути поняття «узгодження», що полягає у відсутності протиріч.

Рівновага – стан спокою; поняття, що визначає ситуацію, коли економічні агенти або ринки не мають причин до зміни своєї поведінки.

Оптимізація – вибір найкращого варіанту стану системи з вірогідної множини,

розроблення оптимального рішення з позиції певного критерію оптимальності.

Уніфікація – встановлення різних форм за єдиним зразком, приведення будь-чого до єдиної системи.

Таким чином, під гармонізацією в економіці розуміють процес, що має на меті взаємне збалансування, оптимізацію, уніфікацію, координацію дій та економічних інтересів з метою досягнення рівноваги та узгодження [12].

Поширення уваги до питань гармонізації привело до появи нового напрямку досліджень в теорії управління, що набув розвитку на межі XX – XXI ст. – гармонізований менеджмент.

В основу цієї концепції покладене твердження, що необхідною умовою стійкого еволюційного розвитку ринкових соціально-економічних систем є існування в межах її структури «золотих пропорцій» або «золотого перерізу» [13].

В основу математичного аналізу гармонії покладена теорема Фур'є, відповідно до якої усяка періодична функція, що вільно дана в деякому проміжку, може бути розкладена на низку простих гармонійних коливань та зрештою подана тригонометричним рядом певного виду.

«Золотий переріз» широко відомий насамперед як принцип поділу відрізка в такому співвідношенні: ціле відноситься до більшої його частини як більша частина відноситься до меншої. Таким чином, частини різної величини знаходяться у певному співвідношенні. Якщо ціле прийняти за одиницю, то більший відрізок дорівнюватиме 0,62, а менший 0,38. Таке співвідношення забезпечує насамперед стійкість системи до впливу зовнішніх факторів та здатність з найменшими витратами повернути рівновагу.

Відомо, що «золотий переріз» проявляється в навколишньому світі, в будові людського тіла і в його фізіології, в біології, в архітектурі, музиці, поезії тощо. Що стосується використання пропорцій «золотого перерізу» у фінансовій та економічній сферах, то на їх основі розроблені хвилі Р. Еліота. Числа ряду Фібоначчі (як одна з теорій, що спираються на «золоті» пропорції) широко використовуються в технічному аналізі на фондових ринках, на валютному ринку Forex, зокрема як інструмент прогнозування ціни й розрахунку рівнів закриття збиткової позиції [14].

Висновки. Отже, під гармонізацією розуміють процес, що має на меті взаємне збалансування, оптимізацію, уніфікацію, координацію дій та економічних процесів з метою досягнення рівноваги та узгодження. Гармонізація має місце там, де відсутня або усунена неузгодже-

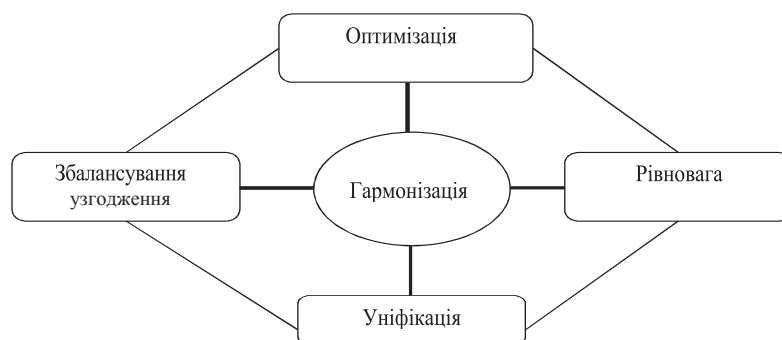

Рис. 2. Відображення сутності гармонізації в інших поняттях [11]

ність окремих явищ, дій та процесів. Тільки після гармонізації можна вести мову щодо ефективності, якості та результативності підприємства чи економіки загалом.

Ефективність і результативність гармонізації на будь-якому рівні залежить від наявності національно-правового механізму гармонізації, що зумовлюється

визначенням її форм і встановленням меж, а також окресленням предмета, етапів (рівнів), методів та засобів проведення процесу гармонізації. Недоліком є відсутність як у юридичній літературі, так і в нормативно-правових актах України офіційної дефініції цього поняття та механізму гармонізації.

Список використаних джерел:

1. Гармония. Материал из Википедии – свободной энциклопедии. URL: <http://ru.wikipedia.org/wik>
2. Гармонизация стандартов. URL: <http://www.xumuk.ru/ssm/41.html>
3. Архангельский Г.А. Глоссарий терминов тайм-менеджмента. / Архангельский Г.А. URL: <http://www.improvement>
4. Юридичний словник. Гармонізація законодавства. URL: <http://www.zakony.com.ua/juridical.html>
5. Калиниченко М. П. Гармонізація економічних інтересів у системі маркетингового управління промисловим підприємством / М. П. Калиниченко // Економіка промисловості : зб. наук. пр. 2013. № 3(63). С. 119–128.
6. Даль. В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 томах / В. И. Даль. М. : Русский язык, 1998 г. 2726 с.
7. Большой энциклопедический словарь. 2-е изд., перераб. и доп. М. : «Большая Российская энциклопедия»; СПб. : «Норинт», 2003. 1456 с.
8. Комлев Н.Г. Словарь новых иностранных слов. / Н.Г. Комлев. М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. 672 с.
9. Иванус А. И. Код да Винчи в бизнесе или гармоничный менеджмент по Фибоначчи : учеб. / А.И. Иванус. М. : КомКнига, 2006. 104 с.
10. Барановський В.А. До концепції переходу України на модель сталого розвитку / В. А. Барановський // Економіка України. 2001. №7. С. 78–83.
11. Shpak, A. S. (2009), “Harmonization of trade and industrial policies with respect to economic security”, *Vestnyk Sybyrskoho hosudarstvennoho aerokosmycheskoho unyversyteta ymeny akademika M. F. Reshetneva*, vol. 2, pp. 399- 402.
12. Chmut, A. V. (2012) “Assessment of the level of harmonization of relations of participants of integration associations”, *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho unyversytetu*, vol. 6, pp. 232–237.
13. Ivanys A.I. (2006), *Kod da Vynchy v byznese yly harmonychnyj menedzhment po Fybonachchy [he da Vinci code in business or harmonious management according Fibonacci]*, КомКнига, Moscow, Russi.
14. Кириллова Л.Н. Использование принципа «золотого сечения» в гармонизации структуры баланса предприятия / Л.Н. Кириллова, А.Р. Зиянгулова // URL: http://economicarggu.ru/2010_1/kirilova.pdf.